

Verkenningverslag

vorming gemeentebestuur

gemeente Rheden 2018-2022

Niels E. Joosten (Verkenner / informateur)

3 april 2018

Verkenningverslag vorming gemeentebestuur gemeente Rheden 2018-2022

Vooraf / verantwoording:

Op voorhand zou ik de inwoners van Rheden willen feliciteren, en de partijen willen complimenteren! Want in de gemeente Rheden heerst een sfeer waarbij alle partijen, ondanks uiteenlopende meningen en ideeën, zo kort na het moment dat die meningen en verschillen zijn uitvergroot (verkiezingscampagnes), allen in een plezierige sfeer en constructief hebben meegewerkt aan een verkenning die kan leiden tot de formatie van nieuw gemeentebestuur in de gemeente Rheden.

Direct na het bekend worden van de verkiezingsuitslag voor de gemeenteraadsverkiezingen in de gemeente Rheden, heeft de partij (c.q. opgeteld de kandidaten van die partij) welke het grootste aantal stemmen had verkregen, het initiatief genomen om een proces op te starten voor de vorming van een nieuw gemeentebestuur. Mede omdat er vooraf geen afspraken waren gemaakt over hoe een dergelijke proces zou moeten gaan verlopen, werd een “verkenner” aangezocht. Deze heeft, met ondersteuning van Sjaak Leenders vanuit de Griffie, aan alle partijen een zevental vragen voorgelegd:

1. Hoe ziet u het meest wenselijke proces om te komen tot de vorming van een nieuw gemeentebestuur? Daarbij ook vragend naar de gewenste mate van openbaarheid en vertrouwelijkheid in de verschillende fasen van het proces.
2. Welke algemene duiding geven de partijen aan de verkiezingsuitslag? (Wat heeft de kiezer willen zeggen met deze uitslag?)
3. Welke politiek/bestuurlijke consequenties vindt u dat verbonden moeten worden aan de uitslag van de verkiezingen m.b.t. de vorming van een gemeentebestuur?
4. Hoe luiden de wensen van de partijen over de te kiezen bestuursvorm? (Meerderheidscollege, minderheidscollege, werkend vanuit raadsprogramma of collegeprogramma, etc. etc.).
5. Zijn er in deze fase al uitspraken die u wilt doen over uw eigen rol in een nieuw te vormen gemeentebestuur? (Coalitie of oppositie?; wel/geen wethouder leveren; voorkeur voor samenwerking met leden uit bepaalde andere fracties/ uitsluitingen; etc. etc.)
6. Zijn er in deze fase van het proces al uitspraken die u wilt doen waaraan het gemeentebestuur in de komende vier jaar prioriteit moet geven en/of zaken die wat u betreft een inhoudelijk breekpunt zouden kunnen vormen voor samenwerking?
7. Zijn er overige opmerkingen die u van belang vindt voor de vorming van een nieuw gemeentebestuur?

Naar aanleiding van de beantwoording van deze zeven vragen, heeft een korte 2^e schriftelijke vragenronde plaatsgevonden om nog iets meer duidelijkheid te verkrijgen.

Steeds is aangegeven dat er begrip is als partijen in deze fase enkele vragen nog niet kunnen of willen beantwoorden en dat zij die dat wel willen/kunnen, dat uiteraard doen op basis van de slechts nu beschikbare informatie en veronderstellingen.

1. Er is een verkiezingsuitslag; hoe nu verder? (Openbaar proces?)

Alle partijen spraken uit dat het logisch was dat de VVD het initiatief nam en dat er nu een eerste verkenning werd uitgevoerd. Dit mede omdat er geen andere procesafspraken vooraf waren gemaakt.

Alle partijen spraken enerzijds uit een maximaal transparant proces te wensen, anderzijds zich te realiseren dat ook wanneer gekozen zou worden voor “alles openbaar” dat een niet 100% uitvoerbaar proces zou zijn. (Niemand draagt 24u/etmaal opname apparatuur bij zich). Kortom, partijen wensen een zo transparant mogelijk proces en hebben er geen bezwaar tegen dat sommige processen zich eerst zonder opnameapparatuur of publiek afspelen, mits daarvan achteraf maximale openheid of transparantie over wordt betracht. Geen achterkamertjes, geen schijn-openbaarheid maar een open en transparant en reëel uitvoerbaar proces.

Concreet spraken **alle partijen** uit er voorstander van te zijn dat het (eind)verkenningsverslag, na accordering door de deelnemers, gedeeld kan worden met de andere partijen. Dat verslag kan, na accordering, openbaar worden gedeeld.

Alle partijen gaven aan de gewenste wijze van het bespreken van het eerste verkenningsgesprek, af te willen laten hangen van de bijdragen van ook de andere partijen. Ook werd eensgezind aangegeven dat zorgvuldigheid in het proces boven snelheid gaat. De suggestie om bijvoorbeeld de installatie-raadsvergadering ook te benutten voor een inhoudelijk debat over de verkiezingsuitslag, werd niet nodig geacht. Eest maar even rustig kennisnemen van het verslag, genieten van de feestelijke installatie en daarna nadere afspraken maken over de wijze van gezamenlijke bespreking van de verkiezingsuitslag en de 1^e (incl. verdiepende) verkenningsronde.

2. Duiding verkiezingsuitslag

Vrijwel alle partijen gaven aan dat de kiezer kennelijk in meerderheid tevreden was over het gemeentebestuur in de afgelopen vier jaar. De coalitiepartijen hebben gezamenlijk (hun) meerderheid in de gemeenteraad behouden. **Alle partijen** constateerden dat de winst of verlies in zeteltal voor alle partijen relatief gering was. Kortom, er is sprake van een marginale verschuiving t.o.v. de uitslag van vier jaar geleden, zo constateerde men. De **SP** tekende hierbij wel aan dat een grote groep inwoners niet is bereikt bij deze verkiezingen. De **SP** zet daarmee een kanttekening bij de ogenschijnlijke tevredenheid van de kiezer.

Alle partijen constateerden dat, op grond van de verkiezingsuitslag, een meerderheidscoalitie, voortbordurende op de huidige samenwerking (al dan niet met een enkele wisseling), mogelijk is. Ook een coalitie van meer “linkse” signatuur is mogelijk. **Geen van de partijen** gaf aan dat de verkiezingsuitslag direct aanleiding geeft het roer volledig om te gooien. Noch qua samenstelling, noch qua bestuursvorm. Over het algemeen werd ook geconstateerd dat de verschillen per partij t.o.v. vier jaar geleden, merendeels overeenkomen met de situatie bij andere gemeenten (landelijke trend). (Winst voor de VVD, verlies voor SP en D66). Misschien wel het meest opvallend t.o.v. de landelijke trend, zo werd aangegeven, is het behoud van 4 zetels door de PvdA. Hoewel enkele partijen een coalitie van meer “linkse” signatuur wensen (zie hierna) gaven alle partijen aan dat de verkiezingsuitslag alle aanleiding geeft een coalitie waaraan in elke geval ook VVD en CDA deelnemen, logisch te vinden.

Een groot deel van de partijen geeft aan dat het aantal “linkse stemmen” en het aantal “rechtse stemmen”, aanleiding geeft een gemeentebestuur te vormen dat door een zo breed mogelijke achterban (links, midden en rechts) wordt gedragen. Met name de **PvdA** ziet in de verkiezingsuitslag daartoe de aanleiding. Ook de **SP** heeft aangegeven dat een breed college met een tweetal “linkse” en een tweetal “rechtse” partijen meer recht doet aan de verkiezingsuitslag en wat zij noemt de tweedeling in de samenleving.

Vrijwel alle partijen spreken hun zorg uit over het teruglopende opkomstpercentage bij de gemeenteraadsverkiezing. Hierin moet een signaal van de kiezer worden gezien dat er meer aandacht moet komen ook hen te bereiken/betrekken voor/bij gemeentelijke aangelegenheden.

3. Politiek-bestuurlijke consequenties:

VVD (5 zetels) (3537 stemmen): De VVD heeft dankzij 717stemmen meer dan vier jaar geleden, nu recht op 5 i.p.v. de huidige 4 zetels in de raad. De **VVD** spreekt een voorkeur uit voor een college waarin in elk geval zichzelf als grootste partij, samen met de voor haar al lange tijd gebleken betrouwbare en plezierige partner het CDA (op 1 na grootste partij), zitting hebben. Voor een stabiel gemeente bestuur denkt de VVD aan een coalitie van minimaal vier partijen. Naast de huidige coalitiepartners ziet de VVD ook goede mogelijkheden in samenwerking met de PvdA.

CDA (behoudt 4 zetels) (2748 stemmen): Het **CDA** is van mening dat de uitslag een coalitie met in elk geval CDA en VVD het meest rechtvaardigt. Die samenwerking is ook al lange tijd een stabiele factor gebleken. Het CDA ziet in de uitslag goede aanleiding voor voortzetting van de huidige coalitie.

Een plek daarin voor de PvdA ligt echter ook goed voor de hand gelet op de verkiezingsuitslag. Het formatieproces, waarin over inhoudelijke thema's wordt gesproken, zal bepalend zijn voor de uiteindelijke voorkeur van het **CDA**.

SP: De SP krijgt in de komende vier jaar 4 zetels in de raad (1 minder dan in de vorige periode) en is met 2622 stemmen, de derde partij in grootte. De **SP** constateert dat een links meerderheidscollege, bestaande uit SP, PvdA, GPBR en GroenLinks tot de mogelijkheden behoort. Zo'n variant heeft de programmatische voorkeur van de SP. Als, gelet op de verkiezingsuitslag, er een coalitie komt met daarin de VVD en het CDA, dan acht de **SP** deelname van haar en aan andere linkse partij nodig voor het gewenste evenwicht. Dit om een betere afspiegeling te zijn van de Rhedense samenleving.

PvdA (behoudt 4 zetels vanwege 2604 stemmen): De **PvdA** is zowel nagenoeg in stemmenaantal als in zetelaantal, gelijk gebleven (tegen de landelijke trend in). De **PvdA** is van mening dat de verkiezingsuitslag vraagt om een sociaal-liberale-coalitie. Een coalitie met in elk geval zowel liberalen als socialisten. Hoe breder de coalitie, hoe beter naar de mening van de **PvdA**. Werken op basis van een raadsprogramma i.p.v. op basis van een meerderheids-college-programma kan daarvan de bestuurlijke consequentie zijn. Mocht toch gekozen worden voor een meerderheidscollege, dan zal het formatieproces moeten uitwijzen welke partijen daartoe de meest geschikte sociaal-liberale combinatie vormen.

D66 (gaat van 5 naar 3 zetels) (2439 stemmen): **D66** ziet de teruggang in zeteltal niet als een afstraffing voor het door haar lokaal gevoerde beleid. Wel geeft zij aan dat door deze uitslag een bescheidener rol voor D66 weggelegd zal zijn, dan in de vorige formatie-/collegeperiode. **D66** constateert dat de verkiezingsuitslag resulteert in een meerderheid voor de huidige samenwerkingspartners en zodoende een dergelijke combinatie ook in de komende periode rechtvaardigt. Een sociaal-liberale coalitie verdient wat **D66** betreft de voorkeur.

GroenLinks (gaat van 2 naar 3 zetels) (2407 stemmen): Mede vanuit de geringe verschillen die de verkiezingsuitslag vertoont ten opzichte van vier jaar geleden, ziet **GL** vooral aanleiding in eerste instantie te denken aan voortzetting van de huidige coalitie. Andere coalities zijn op grond van de uitslag mogelijk en voor **GroenLinks** bespreekbaar. Randvoorwaarden daarvoor zijn uiteraard het inhoudelijke programma en goede betrouwbaarheid van de samenwerkingspartners. Zaken die in het formatieproces duidelijk moeten worden om een definitieve voorkeur uit te kunnen spreken. **GroenLinks** ziet haar samenwerking met de CU als onlosmakelijk aan elkaar verbonden.

GPR/B (3 zetels; 1962 stemmen). Dit betekent, dat waar in de vorige gemeenteraad 2 zetels bestemd waren voor lokale partijen (samen 2112 stemmen)(GB en GPR/B), er nu ondanks een lager stemmenaantal, sprake is van een stijging met 1 zetel voor de lokale partij(en). **GPR/B** constateert dat de huidige coalitie verder kan maar er ook een samenwerking over links mogelijk is. Dat laatste heeft haar voorkeur. Ook ziet zij programmatische raakvlakken met de VVD. **GPR/B** ziet in het verlies voor D66 een signaal van de kiezers m.b.t. het onderwerp “megastallen”.

ChristenUnie (behoudt 1 zetel; 906 (=+162) stemmen): De **CU** ziet in de uitslag vooral het jarenlange vertrouwen van de kiezer in de huidige coalitie. Een coalitie “over rechts” ligt voor de **CU** het meest voor de hand waarbij de verkiezingsuitslag ook mogelijkheden biedt om uiteindelijk tot een andere meerderheid te komen dan de huidige. De CU is al 11 jaar coalitiepartner en ziet dat de kiezer het werk van de CU waardeert.

Samengevat ziet de voorkeurscoalitie van elk van de partijen er op dit moment grofweg als volgt uit:

VVD:	VVD, CDA en twee andere partijen
CDA:	CDA, VVD, en verder zo breed mogelijk. Huidig of met PvdA
SP:	SP, PvdA, GPR/B, GL of 2x links + 2x rechts
PvdA:	PvdA, zo breed mogelijk links + rechts
D66:	D66, VVD, CDA, PvdA of GL
GL:	GL/CU, VVD, CDA, PvdA, D66
GPR/B:	GPR/B, PvdA, VVD of SP, GL
CU:	CU, GL, VVD, CDA, D66

Bovenstaande gaf aanleiding een aantal verdiepende / nader verkennende vragen te stellen. Deze hadden met name betrekking op de uitgesproken “voorkeurscoalitie”, gewenste bestuursvorm, omvang college van B&W en de gewenste speerpunten van beleid.

4. Te verkiezen bestuursvorm

Bij het stellen van de vraag of partijen al een voorkeur hebben voor een bepaalde bestuursvorm (meerderheidscollege of minderheidscollege?) (besturen met een raads- of een collegeprogramma als basis?), beschikten de partijen nog niet over het later aangereikte overdrachtsdocument dat door de burgemeester en gemeentesecretaris aan partijen is overhandigd. Toch is de vraag gesteld of partijen al in deze (informatie)fase ten principale een voorkeur hebben.

VVD: De VVD acht zowel besturen op basis van een raadsprogramma als op basis van een coalitieakkoord (of beiden) werkbare concepten. Zij heeft een voorkeur voor een college-akkoord. Welke vorm ook wordt gekozen; het moet enerzijds niet zijn dichtgetimmerd. Het moet dus flexibel zijn. Anderzijds moet het duidelijk genoeg zijn om te weten wat je de komende vier jaar aan elkaar hebt.

CDA: Het CDA spreekt een grote voorkeur uit voor besturen op basis van een beproefd concept; een meerderheidscollege. Het voelt niet veel voor experimenten.

SP: Heeft een voorkeur voor een collegeprogramma. Als randvoorwaarde moet dan wel gelden dat er voldoende ruimte is voor inbreng vanuit de niet-college-partijen en dat het akkoord ook echt ruimte laat voor debat in de gemeenteraad.

PvdA: als logisch gevolg van haar keuze voor een zo breed mogelijke coalitie, heeft de PvdA ook voorkeur voor besturen op basis van een door de raad vastgesteld bestuursakkoord of een coalitieakkoord op hoofdlijnen met ruimte voor de gemeenteraad.

D66: bij voorkeur op basis van een programma op hoofdlijnen. Tegelijkertijd moet er niet de mogelijkheid zijn om op basis van: “maar in de geest van kun je ook vinden.....” etc. etc.. Het moet dus wel voldoende houvast bieden.

GroenLinks: Het werken met een meerderheidscollege is prima bevallen. Het bestuursakkoord in principe graag zo globaal mogelijk. Wel de mogelijk lastige thema's op voorhand goed bediscuteren en de speelruimte daarvan vooraf wel goed vastleggen. “Globaal waar het kan; afspraak is afspraak waar het moet”.

GPRB: Vooral geen dichtgetimmerd bestuursakkoord! Als er geen meerderheid is voor een raadsakkoord dan coalitieakkoord met inbreng en ruimte voor anderen.

CU: Heeft vooralsnog voorkeur voor besturen op basis van meerderheidscollege o.b.v. een collegeprogramma.

Ook na de 2^e nadere verkenning, blijkt dat partijen in grote meerderheid de voorkeur geven aan een coalitie gebaseerd op een door coalitiepartijen op te stellen bestuursprogramma. Allen spreken uit dat dit akkoord voldoende ruimte moet laten voor debat in de raad en inbreng vanuit dan ook niet-collegepartijen.

5. De eigen rol en die van anderen:

Alle partijen spreken de bereidheid uit *college-verantwoordelijkheid* te willen dragen. Voor *geen* van de partijen vormt één van de andere partners een *blokkade* voor samenwerking. Allen geven aan dat het inhoudelijk te bereiken akkoord over de koers voor de komende vier jaar en de kwaliteit van te leveren bestuurders, bepalend zullen zijn voor de definitieve coalitievorming. Met betrekking tot de personele bezetting hecht de **CU** er aan te melden dat zij zich ook zonder een wethouder in het college, nooit een vijfde wiel aan de wagen heeft gevoeld. De **CU** was een volwaardige coalitiepartner. In de komende periode is evenwel ook het leveren van een wethouder mogelijk.

GroenLinks geeft aan voor verschillende portefeuilles geschikte kandidaten te hebben. De huidige wethouder heeft echter aangegeven niet beschikbaar te zijn voor de komende periode.

6. Wethouders

In de korte ronde met vervolgvragen, is getracht te achterhalen of ideeën over de omvang van het college van B&W nog van belang kan zijn voor het te starten formatieproces. Denken partijen hetzelfde over de gewenste omvang van “het dagelijks bestuur”?

De VVD gaat uit van een College van maximaal 4 fulltime wethouders.

Het CDA gaat uit van maximaal 4 wethouders.

De SP gaat uit van maximaal 4 of 5 wethouders. (max 3.8 fte)

De PvdA geeft aan dat bij voorkeur volstaan, wordt met maximaal 3,2 tot 3,4 fte te verdelen over het aantal wethouders (1 per deelnemende partij aan de coalitie).

GroenLinks gaat uit van maximaal 4 fulltime wethouders.

D66: Maximaal 4 zowel in fte als personen.

PPR/B heeft voorkeur voor maximaal 4 wethouders, 1 per deelnemende partij.

De CU heeft voorkeur voor voortzetting van de huidige coalitie met 4 wethouders.

7. Vierpartijencoalitie

Naar aanleiding van de antwoorden aangaande de gewenste coalitie en de gewenste omvang van het aantal wethouders, is ook de vraag gesteld: Uit welke vier partijen zou de nieuwe coalitie moeten bestaan als gekozen zou worden voor een meerderheidscollege met maximaal 4 wethouders:

Hierop hebben enkele partijen als volgt geantwoord:

VVD:	VVD, CDA, PvdA, D66 (en CU)
CDA:	CDA, VVD, PvdA, D66 en CU (zie ook keuze voor variant blz. 12)
SP:	SP, PvdA, GPR/B, GL
PvdA:	PvdA, VVD, CDA, SP of (2 ^e) PvdA, VVD, CDA, D66
D66:	D66, VVD, CDA, PvdA of GL, aangevuld met CU.
GL:	Huidige coalitie (=5) (2 ^e keuze over links incl. D66)
GPR/B:	GPR/B, PvdA, SP, D66/GL
CU:	CU, VVD, CDA, D66, GL (5x) / huidige coalitie

8. Speerpunten en breekpunten:

Voor geen van de partijen zijn er op dit moment inhoudelijke breekpunten te noemen. De **VVD** maakt wel de kanttekening dat er bij aanvang van de raadsperiode duidelijkheid moet zijn over hoe om te gaan met de belastingdruk. Een belangrijk *bespreekpunt* dus.

Nadat in eerste instantie is gevraagd naar speer- en breekpunten, is later doorgevraagd wat in elk geval in de komende periode moet worden gerealiseerd (welk “kroonjuweel ziet u voor de komende periode”). Vet gedrukt is aangegeven op welk terrein elk van de partijen de hoogste prioriteit ziet liggen c.q. het genoemde “kroonjuweel”. Ook hier geldt dat enkele partijen aangaven niet slechts één juweel te kunnen benoemen of te prioriteren.

De partijen noemen vervolgens als belangrijke *speerpunten* voor de komende bestuursperiode:

VVD: 1. Economie, werkgelegenheid, participatie

2. Wonen (creëren doorstroming)

3. Energietransitie

CDA: 1. Meer werkgelegenheid / lagere werkloosheid

2. Duurzaamheid (liever kleine haalbare stappen zodat burgers aangehaakt blijven)

3. Wonen

4. Sport (o.a. verduurzamen sportparken)

5. geen verruiming zondagsopenstelling

6. invoering mantelzorgcompliment

SP: 1. Armoedebestrijding; re-integratie; minimabeleid met respect voor en vertrouwen in inwoners

2. Betaalbaar wonen

3. Duurzaamheid (ook toegankelijke maatregelen voor lagere inkomens)

4. Burgerparticipatie (ook van minder mondige inwoners en betrokken buurten)

PvdA: 1. Werk; Economische zelfstandigheid van inwoners

2. Wonen (moet goed over worden gesproken met de VVD)

3. Duurzaamheid (kies breed gedragen oplossingen)

4. Armoedebestrijding (kinderen) / Schuldhulpverlening / werkgelegenheid

- D66:**
1. Duurzame samenleving (energie, circulariteit, natuur); behalen doelstelling Gelders Energieakkoord
 2. Overheidsparticipatie
 3. Kracht van de samenleving benutten / lokale werkgelegenheid creëren
 4. Koppeling bedrijfsleven – onderwijs
 5. Laaggeletterdheid en andere maatschappelijke thema's
- GL:**
1. Circulariteit, Klimaat, Energie
 2. sociale participatie
 3. Natuurwaarden behouden
 4. Burgerparticipatie
 5. Slot af van investeringsstop Cultuur i.c.m. participatiebevordering
 6. inrichting openbare ruimte
- GPRB:**
1. Armoedebestrijding over de gehele linie incl. werk en inkomen.
 2. Aandacht voor mensen in de bijstand
 3. energietransitie (met al dan geen windmolens als bespreekpunt)
- CU**
1. Duurzaamheid, energietransitie
 2. circulaire economie
 3. Participatie
 4. Armoedebeleid
 5. Kwetsbaren in de samenleving

9. W.V.T.T.K. (Wat verder ter tafel komt....of moet komen).

Bij deze slotvraag spraken nagenoeg alle partijen uit dat een zorgvuldig proces en goed inhoudelijk akkoord, vele malen belangrijker is dan het tempo in het proces om te komen tot een nieuw dagelijks bestuur.

10. Het vervolgproces

In het proces dat volgt op deze verkenning, zijn twee zaken van belang voor de inrichting van dat proces:

- a. De wijze waarop de inwoners/bedrijven/instellingen daarbij worden betrokken
- b. De wijze waarop partijen tot een partnerkeuze willen komen.

Immers na de verkenningsfase / informatie-fase, volgt desgewenst de formatie van een coalitie op basis van een coalitie-akkoord. Hoe gaat dat akkoord totstandkomen en wie willen dat akkoord sluiten (partnerkeuze)?

Ad. a. **Burgerbetrokkenheid:**

Alle partijen spraken uit de inbreng vanuit de samenleving belangrijk te vinden bij het opstellen van een raads- of college-akkoord. Mijn advies is daar reeds aan het begin van het formatieproces een raads-brede afspraak over te maken. Het laten verzorgen van pitches is, zo bleek mij in de eerste verkenningsronde, door alle partijen vier jaar geleden zeer gewaardeerd maar leverde ook een magere opbrengst op, zo werd geoordeeld. Er zal dit keer (ook) een instrument met een groter bereik moeten worden ingezet.

Advies informateur: Creëer naast de mogelijkheid om tijdens het schrijfproces input te leveren, bijvoorbeeld ook een mogelijkheid via de digitale snelweg. Dus naast in- of meespraak (al dan niet in de vorm van pitches, ook chatsessies of andere eigentijdse communicatievormen waarbij belangstellenden mee kunnen schrijven aan- of kunnen reflecteren op- een goed bestuursakkoord. Hierbij kan bijvoorbeeld (vervolgens) ook gebruik worden gemaakt van het burgerpanel.

Naast het betrekken van burgers, hoeft ik neem ik aan geen opmerking te maken over het aanbod dat vanuit de ambtelijke organisatie is gedaan en de gewenste en vereiste consultatie van uw Burgervader. Die zaken spreken neem ik aan voor zich.

Ad. b. **Partnerkeuze:**

om te bepalen wie samen een raads- of coalitieakkoord gaan opstellen c.q. wie een coalitie willen gaan trachten te vormen, zijn meerdere varianten mogelijk. In de verkenningsfase zijn de volgende voorbeelden voorgelegd.

Variant 1: “recht op een doel af”- variant:

De grootste partij kiest zijn partners om te trachten tot een gedragen coalitieprogramma te komen. Uiteraard zal het “gevraagd worden mee te doen” met een “Ja” moeten worden beantwoord.

In een latere fase kan worden gezien in hoeverre dat door die partners bereikte akkoord, nog meerdere mede ondertekenaars oplevert.

Deze variant heeft de voorkeur van de VVD, CDA en PvdA.

Variant 2: “drie-musketiers”-variant:

Per thema wordt bijvoorbeeld door VVD, CDA en PvdA gezocht naar draagvlak bij één van de overige partijen. Dit bepaalt uiteindelijk of en zo ja welke vierde en/of vijfde partij aanhaakt

(4^e partij wordt aan het eind van het formatieproces bekend)

Variant 3: “klets-‘m-d’r-in”-variant

In een tweede informatieperiode worden door VVD, CDA en PvdA gesprekken gevoerd o.l.v. een *informateur* met de andere 5 partijen op basis van vooraf geselecteerde thema's. Op grond van die gesprekken kiezen de VVD, CDA en PvdA een vierde en desgewenst 5^e partner

(4^e partij is bekend voordat formatieproces start)

Dit heeft de voorkeur van GPR/B.

Variant 4: “De raad”-variant

Alle partijen gaan gezamenlijk een raadsprogramma opstellen, en knippen dit in vier portefeuilles.

Coalitie blijft totdat dit complete raadsprogramma is opgesteld ongewis. Onder strakke regie van een *formateur* (informeel) of via stemming in de raad (formeel) worden teksten gekozen.

Per portefeuille kunnen alle partijen desgewenst een wethouder naar voren schuiven. (ongetwijfeld worden daarbij vooraf (al dan niet achter de schermen) afspraken over gemaakt).

Per portefeuille worden de wethouders met de meeste stemmen door de raad gekozen.

Een dergelijke variant levert als het goed is een breed raadsprogramma op. Bij bijvoorbeeld de eerste meerjarenbegroting, kan het college van B&W alsnog een collegeprogramma opstellen zijnde de beleidsonderbouwing daarvan.

Deze variant is een mogelijkheid wanneer partijen kiezen voor een gemeentebestuur op basis van een raadsprogramma. Uit de eerste verkenningsronde is hiervoor echter geen meerderheid gebleken.

11. Conclusies van de verkenner:

11.1. Er valt ook na de verkiezingen nog wat te kiezen.

Er zijn op grond van de verkiezingsuitslag bijvoorbeeld, naast minderheidscoalities en werken op basis van een raadsakkoord, meerdere meerderheidscoalities mogelijk:

Bijvoorbeeld:

1. **“Een brede coalitie”**

VVD, CDA, PvdA, D66, CU (17 zetels)

Een brede coalitie met zowel een sociaal, Christen-democratisch als een liberaal karakter.

Bij voorkeur uiteraard met de (gedoog)steun van SP, GL en GPRB.

2. **“Een Evenwicht-coalitie”** (coalitie met links, midden en rechts)

VVD, CDA, SP, PVDA: (17 zetels)

Kunnen deze vier partijen elkaar vinden op een gezamenlijk gedragen coalitieprogramma?

3. **“Sociaal-liberaal”**

VVD, D66, SP, PVDA, GL (19 zetels) (5 wethouders?)

4. **“De bewezen coalitie”** (huidige coalitie)

VVD, CDA, D66, GL, CU (16 zetels)

5. **“De beloonde coalitie”**

VVD, (CDA), (PVDA), GL, (GPRB), CU (9-20 zetels)

6. **“over links”**

SP, PvdA, GL, GPR/B (14 zetels)

- 11.2. Alle partijen geven de voorkeur aan een college van B&W gestoeld op een meerderheid in de Raad met maximaal 4 wethouders.
- 11.3. Zowel werken op basis van een door de raad vastgesteld bestuursakkoord als op basis van een door coalitiepartijen getekend akkoord lijkt tot de mogelijkheden te behoren. Bij nader doorvragen lijkt het breedste draagvlak te bestaan voor een (traditioneel coalitieakkoord op hoofdlijnen met voldoende ruimte voor inbreng van uit de raad / ruimte voor raadsdebat.
- 11.4. Zowel een coalitie met in de basis de VVD en het CDA als ook een “coalitie over links” behoort tot de mogelijkheden. Geen van de partijen sluit een ander op voorhand uit voor samenwerking.
- 11.5. Ondanks het feit dat enkele partijen een voorkeur hebben voor een linkse coalitie, spreken alle partijen uit dat een zo breed mogelijk gedragen coalitie, het beste past bij het stemgedrag van de Rhedenaren. In elk geval een coalitie met zowel `linkse` als `rechtse` partijen zou daar recht aan doen.
- 11.6. Alle partijen wensen de inwoners van de gemeente Rheden ook te betrekken in het formatie-proces.
- 11.7. De partijen noemen als hun voorkeursvariant:

VVD:	VVD, CDA, PvdA, D66 (en CU) (VVD,CDA en twee andere partijen)
CDA:	CDA en VVD en verder zo breed mogelijk. Huidige coalitie of met PvdA.
PvdA:	PvdA, VVD, CDA, SP of (2^e) PvdA, VVD, CDA, D66
SP:	Coalitie over links. (of 2^e) (2x links, 2x rechts)
D66:	D66, VVD, CDA, PvdA of GL
GL:	Huidige coalitie
GPR/B:	GPR/B, PvdA, SP, D66/GL
CU:	Huidige coalitie.

SP en GPR/B hebben een voorkeur voor een coalitie over links

GL en CU hebben een voorkeur voor voortzetting van de huidige coalitie

Het CDA heeft een voorkeur voor een coalitie met een sociaal-Christendemocratisch-liberaal karakter

De PvdA heeft als enige als eerste keuze een coalitie van VVD, CDA, PvdA, SP (Als 2^e keuze noemt zij de eerste keuze van de VVD).

De CU verkiest de huidige coalitie boven een coalitie over links.

GL geeft aan onlosmakelijk verbonden te zijn met de CU maar de CU geeft aan een voorkeur voor een coalitie over rechts te hebben en op basis van een inhoudelijk programma te kiezen voor al dan niet deelname aan een coalitie.

Een coalitie van VVD, CDA, SP, PvdA zou stoelen op 11511 stemmen (17 zetels). Een coalitie van VVD, CDA, PvdA, D66 en CU op 12.234 stemmen (17 zetels).

Voortzetting van de coalitie 2014-2018 zou stoelen op 12037 stemmen (16 zetels)

Als de CU zich kan vinden in een programma opgesteld door VVD, CDA, PvdA en D66, zou zo'n coalitie steunen op 12234 stemmen (17 zetels) tegen 16 zetels voor een coalitie over links van SP, PvdA, GL en GPR/B. (9595 stemmen).

Ik geef deze vergelijken omdat meerdere partijen zich uitspraken voor een coalitie gebaseerd op een zo breed mogelijk draagvlak. Zo breed mogelijk kan uiteraard verschillend zijn bedoeld (van maximaal links tot maximaal rechts of maximaal zeteltal of maximale omvang achterban).

12. Advies van de verkenner:

De verkenningronde heeft veel informatie opgeleverd die kan bijdragen aan de vorming van een stabiel gemeentebestuur voor de komende vier jaar. Niet alleen hebben partijen uitgesproken met wie zij het liefst zo'n bestuur zouden willen vormen, ook zijn uitspraken gedaan over welke beleidsdoelstellingen welke partijen in de komende vier jaar gerealiseerd willen zien. Tegelijkertijd zal juist daar meer duidelijkheid over moeten worden verkregen en welke als eerste opgepakt moeten worden. Uit de verkenning maakt de verkenner op dat daar volgens hem in elk geval de volgende drie vraagstukken voor in aanmerking komen:

1. Hoe meer mensen die nu nog te veel aan de zijkant staan, betrekken in het arbeidsproces of andere maatschappelijke processen?
2. Op welke wijze moeten de in de vorige bestuursperiode geformuleerde doelstellingen op het gebied van energietransitie / duurzaamheid, in de komende periode worden gerealiseerd?
3. Welke beslissingen zijn nodig om de woningmarkt in overeenstemming te brengen met de woonwensen van de inwoners van Rheden?

Juist op deze drie thema's kunnen de oplossingen die partijen voor ogen hebben, erg verschillen. Het zijn ook de thema's waar inbreng vanuit de samenleving kan helpen te achterhalen welke beleidsbeslissingen op het breedte draagvlak in de samenleving kunnen rekenen.

Omdat een traditionele meerderheidscoalitie de voorkeur lijkt te hebben boven een minderheidscoalitie of een "zakenkabinet" (raadsakkoord en gezamenlijke wethouders), zou nu de formatie van zo'n coalitie kunnen worden gestart.

Hoewel partijen aangaven dat zorgvuldigheid boven snelheid gaat, zou een snelle partnerkeuze wellicht juist bij kunnen dragen aan het overhouden van meer tijd voor het opstellen van een goed (breed gedragen) coalitieprogramma.

Vrijwel alle partijen geven de voorkeur aan een college met vier wethouders. Met uitzondering van de CU, eisen alle partijen bij deelname een eigen wethouderspost op. Dit leidt ertoe dat een coalitie uit maximaal vier partijen zal bestaan + desgewenst de CU.

Op grond van de uitgesproken voorkeuren, zou als eerste verkend kunnen worden of partijen samen met de VVD een meerderheidscoalitie willen vormen in de door de VVD meest gewenste samenstelling;

VVD, CDA, PvdA, D66 + CU.

(12234 stemmen; 16 + 1 zetel)

Indien het antwoord daarop "Ja" is, kan een (formatie)proces in gang worden gezet dat kan leiden tot zo een coalitie.

Daarbij kan het raadzaam zijn eerst te trachten, al dan niet met behulp van de gewenste burgerparticipatie, het eens te worden over de (genoemde) onderwerpen waarop de partijen mogelijk het sterkst verschillen.

Benoem een formateur.

Gelet op de in de verkenning afgetaste voorkeuren, kan zo nodig tijdens het onderhandelingsproces, een partij worden gevraagd aan te haken, al dan niet in plaats van een partij die afhaakt.

Kortom; start een formatieproces conform variant 1. Bepaal daarbij z.s.m. welke instrumenten worden ingezet om de inwoners, de ambtelijke organisatie en de burgemeester te betrekken bij het opstellen van het inhoudelijke akkoord en de vorming van college van burgemeester en wethouders.

Tot slot

Of u nu kiest voor de “recht op het doel”-variant of voor een spannend proces waarbij de uitkomst van de coalitie pas aan het einde van het proces zal blijken, in alle gevallen kan, zo is mijn inschatting op basis van de eerste verkenning, Rheden rekenen op een goed formatieproces dat zal leiden tot een breed gedragen steun voor het nieuwe gemeentebestuur. Zeker als u er in slaagt tijdens het proces in goed contact te blijven met de inwoners van de gemeente Rheden. Ik wens u de komende vier jaar eenzelfde plezierige sfeer en constructieve inbreng vanuit de raadsfracties, als dat ik in deze korte verkenning mocht ervaren.

Ik wens u veel plezier en succes bij het nemen van de volgende stappen op weg naar een solide nieuw gemeentebestuur. Uiteraard ben ik graag bereid u daarbij ter zijde te staan mocht dat wenselijk zijn.

Met dank aan de uitstekende ondersteuning vanuit de griffie / Sjaak Leenders,

Niels E. Joosten (verkenner)

3 april 2018